

Ann. XIV.

ROMAE, Mense Septembri MCMXI

Num. IX.

VOX VRBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Semel in mense prodit

CONDIDIT ARISTIDES LEONORI EQVES

POSSIDET ATQUE ADMINISTRAT SOCIETAS EDITRIX ROMANA

Pretium annuae subnotationis, est:

In Italia: Libellarum **6**

ubique extra Italiam: Lib. **9** (Doll. **1,80**; Sch. **7**; M. **7**; Rubl. **4**; Coron. **9**)

ANTE SOLVENDUM ET RECTO TRAMITE MITTENDUM

AD SOCIETATEM EDITRICEM ROMANAM

ROMA — Via delle Coppelle, 35 — ROMA

SUBNOTATIO EXTRA ITALIAM FIERI POTEST:

IN RUSSIA

apud
Gebethner et Wolf

Varsoviae Polonorum
Rakewskie Przedmiescie, 15

apud

„Kronika Rodzinna..

Varsoviae Polonorum
Krakowakie Przedmiescie, 6.

IN ANGLIA

apud

Burns and Oates

* London W.
28, Orchard Street.

IN CANADA

apud

Libraire Granger Frères

Montreal
1659, Rue Notre-Dame

APUD
SOCIETATEM EDITRICEM ROMANAM

ROMA - Via delle Coppelle, 35 - ROMA
ROMA - Via delle Coppelle, 35 - ROMA

excerpta ex Commentario VOX URBIS veneunt, quae sequuntur:

SATURIO

COMOEDIA = = = =

= = = = JOANNIS

B. FRANCESIA =

LATINIS VERSIBUS CONSCRIPTA

ET IN TRES ACTUS DISTRIBUTA

= EDITIO ALTERA =

VEN. LIBELL. 1.00

TARCISIUS

ACTIO DRAMATICA =

= = = = JOANNIS

B. FRANCESIA =

VERSIBUS SENARIIS CONSCRIPTA

=====

= EDITIO ALTERA =

VEN. LIBELL. 0.50

ARRAE GORGONIAE

= = = = MILESIA FABULA = = = =

JOACHIM ANTONELLI COSTAGGINI

VEN. LIBELL. 0.60

QUAELIBET OPERA EDENDA SUSCIPIUNTUR

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Rerum index:

Quaestio exegetica: "Filius hominis", — "Filius Dei", —
De pugna inter veritatem et errorem in rebus theologicis epis-
tola.

Silli lapidarii elementa. — De epitaphis — De inscriptionibus histo-
ricis.

De Sando Persico poeta.

Sandi Persici poetae fabulae. — I. Lynx Persica. — II. Tapetum et
vexillum militare. — III. Magnificentia sepulcri res inanitas. — IV. Vul-
pis fugiens.

Ex illis uribus. Antonio Manno historico tributi honores.

Paromiae sive Adagia. Equis albis procedere.

Ex Sacris Congregationibus Romanis sententiae novissimae ne-
lectae. — Ex Congregatione Rituum. — Ex Commissione Pontificia
de Re Biblica.

Diarium Vaticanum. Ceram Sano, admissiones. — Pontificiae electio-
nes. — Vita functi viri clarioris.

Annales: Mauritanae res. — Balkanicum discrimen. — Ex Lusitania.

Publici per orbem coetus legibus ferendis.

Per orbem.

librorum recensio. (F. X. Reuss).

Aenigmata.

Appendix: Epitaphia.

QUAESTIO EXEGETICA:

"FILIUS HOMINIS", — "FILIUS DEI",

Dum neque in S. Pauli Epistolis, neque in ceteris
Novi Testamenti scriptis, *Actibus Apostolorum* exceptis,
ubi (VII, 55) legitur: «Ecce! video caelos apertos, et
Filium hominis stantem a dextris Dei», nunquam ex-
pressio «Filius hominis» invenitur, in praedicatione
Christi qualis ab Evangelistis refertur, Iesus Christus
innumeris vicibus «Filius hominis» sese nominat.
Quandoque expressio «Filius hominis» ad vitam ter-
restrem Iesu Christi relationem includit: (MARC. II, 10)
«Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem
in terra dimittendi peccata»; (MATTH. VIII, 20) «Fi-
lius autem hominis non habet ubi caput reclinet»;
(LOC. XIX, 10) «Venit enim Filius hominis quaerere,
et salvum facere quod perierat». Quandoque expressio
«Filius hominis» ad passionem mortemque Iesu Chri-
sti relationem includit: (MARC. VIII, 31) «Et coepit
docere eos quoniam oportet Filium hominis pati multa
...et occidi»; (MARC. IX, 30) «Quoniam Filius hominis
tradetur in manus hominum, et occident eum»; (MARC.
XIV, 21) «Et Filius quidem hominis vadit sicut scriptum
est de eo». Quandoque expressio «Filius hominis» ad
Iesu Christi parusiam relationem includit: (MATTH. XXIV,
30) «Et tunc parebit signum Filii hominis in caelo:
et tunc plangent omnes tribus terrae: et videbunt Fi-
lium hominis venientem in nubibus caeli cum virtute
multa, et maiestate». Quandoque expressio «Filius ho-
minis ad regnum Dei relationem includit: (MATTH. XVI,
28) «Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus,
qui non gustabunt mortem, donec videant Filium ho-
minis venientem in regno suo».

Propterea quaestio valde complexa, atque pro «Cri-
tica» quasi aenigmatica (1) oritur, quaenam videlicet

significatio expressioni «Filius hominis» a Christo adhi-
bitae insit. Hoc opus, hic labor noster est.

In Veteri Testamento, sub expressione «Filius ho-
minis» modus quidam poeticus «hominem» indicandi
latet: (Is. II, 12) «Quis tu, ut timeres ab homine mor-
tali, et a filio hominis, qui quasi foenum, ita arecet?»;
(Is. XLIX, 18) «Sicut subversa est Sodoma, et
Gomorha, et vicinae eius, ait Dominus; non habitabit
ibi vir, et non incolet eam filius hominis»; (PSAL. VIII,
5) «Quid est homo, quod memor es eius? aut filius
hominis, quoniam visitas eum? Propter Danielis verba
(VIII, 15-17): «Intellige fili hominis, quoniam in tem-
pore finis complebitur visio»; existimant quidam, ex-
pressionem «Filius hominis» idipsum ac «prophetam»
significare, dum alii in recensito testimonio, nonnulli
dignitatem, humilitatemque prophetae coram Deo stantis
vident.

Iuxta Novi Testamenti exegetas, expressio «Filius
hominis» in Novo Testamento multiplicem praefert si-
gnificationem. Iuxta quosdam, quum expressio illa neque
penes Apostolos neque S. S. Patres invenitur, Christum
nunquam tali modo se nominasse retinendum est. Vox
illa «Filius hominis» a Danielis verbis (VII, 13): «As-
piciebam ergo in visione noctis et ecce! cum nubibus
caeli quasi filius hominis veniebat» originem ducit. (1)

(1) Ea quid contra affirmationem hanc Revmus BATYROL (*L'enseignement de Jésus, VI* in nota) scribit: «Nous nous séparons aussi du R. P. Rose (*Études sur les Évangiles*, p. 168-182) qui, après Holtzmann et Delman entre autres, cherche l'origine du titre « fils de l'homme » dans Daniel (VII, 13). Jésus aurait pris ce titre pour caractériser son œuvre de fondateur du royaume de Dieu, en se reportant à la vision de Daniel où le fondateur du royaume des saints est nommé fils de l'homme. En rigueur, le passage de Daniel favorise plutôt l'idée du Messie inaugurant le royaume eschatologique, et nous retombons ainsi, dans le messianisme le plus juif. Mais la difficulté radicale, elle a été faite par M. Driver entre autres, consiste en ceci que l'être qui est « comme un fils d'homme » (DANIEL, VII, 13) est un être purement symbolique, mais symbolique de gloire et de victoire, et qu'il n'est pas possible d'identifier avec le serviteur souffrant et crucifié que Jésus désigne sous le titre de « fils de l'homme ».

(1) Cf. BATYROL. *L'enseignement de Jésus - VI. Jésus lui-même.*

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

Usum latini sermonis per orbem universum tuetur ac fovet

Itaque, latine omnino exarata, scripta edit, quae populos omnes aliquo modo attingant, a publica re ad bonas artes, a litteris ad historias, a philosophicis ad sociales quaestiones, a nunciis et significationibus ad simplices et facili stylo expressas descriptiones, narratiunculas, dramaticas actiones; ab antiquitatis scientia ad dialogos vitae argumenta maxime communia tractantes, unde colloquia latine inire atque alere detur; a doctorum virorum scriptis nondum vulgatis aut parum cognitis ad primas adolescentum exercitationes, quae incitamentum veluti in palaestra eorum conatibus conferant; a Pontificiis denique documentis praecipuis ad iuris regulas in S. Congregationibus inductas; haec omnia ut quisque vel ex dissitis regionibus, aut cultu, doctrina, animi proclivitate, artibus alter ab altero difformis per commentarium eundem explere desideria sua possit.

PRETIUM ANNUAE SUBNOTATIONIS EST:

In Italia libellarum 6;

ubique extra Italiam: Lib. 9 (Doll. 1,80; Sch. 7; M. 7; Rubl. 4; Coron. 9)

ANTE SOLVENDUM ET RECTO TRAMITE MITTENDUM

ad Societatem Editricem Romanam

ROMA — VIA DELLE COPPELLE, 35 — ROMA

QUAE COMMENTARIUM POSSIDET NUNC ATQUE ADMINISTRAT.

quoniam *Filii Dei* vocabuntur». Nonne in Veteri Testamento multis divina tribuitur filiatio, quin aequales Deo inveniantur? - GEN. (VI, 7): «Videntes Filii Dei filios hominum». IOB. (I, 6): «Quadam autem die cum venissent Filii Dei». Iesus Christus, scribit A. Harnack (1), quare, quove sensu «Filius Dei» se nominavit, in sermone quodam significavit nobis; dum (MATTH. II) 27 ait: «Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare». Sphaera (die Sphäre) Filiationis divinae, cognitio Dei est; ideoque conscientia qua Christus Filium Dei se esse putabat, consequentia practica cognitionis Dei Patris atque Patris sui est. Bene intellecta, cognitio Dei, in expressione «Filius Dei» continetur, modus vero quo Christus ad conscientiam huiusmodi sibi efformandam pervenit, mysterium quoddam est, cuilibet scientiae psychologicae ininvestigabile».

Plures textus, scribit Loisy (2), in Evangeliiis synopticis inveniri possunt, ex quibus titulus «Filius Dei» penes Iudaeos, Salvatoris discipulos, Ipsumque Salvatorem titulo *Messiae* aequivalere apparet. (MARC. VIII, 29; MATTH. XVI, 16; LUC. IX, 20; MARC. XIV, 61; MATTH. XXVI, 63; LUC. XXII, 70). Christus, «Filius Dei» se dicit in ea mensura, qua Messiam se dicit; filiationisque divinae conceptus, regni Dei conceptui alligatus est; si quid respectu Iesu Christi significat, non nisi ad regni Dei foundationem referendus est.

In formula «Filius Dei», asserunt alii (3), si ad Vetus, Novumque Testamentum respiciamus, tituli *Messiae* et *Filii Dei* aequivalentia in dubium verti nequit, talis est *Messias*, talis est *Filius Dei*. Propter vero adiuncta quibus huiusmodi filiatio Christi a Christo ipso enuntiatur, expressio «Filius Dei» consortium in eadem natura Patris importat; Christus enim non modo quocumque «Filius Dei» vocatur, sed speciali modo, idest Filius unicus, haeres universorum, eadem iura, eandemque potestatem Patris, necnon idem mundi gubernium possidens.

Cardinalis Capececelatro (4) sententia est, formulam «Filius Dei» Christo Iesu tributam, Divinitatem includere, ita ut significet: Christum esse verum Deum sicut per formulam «Filius hominis» significatur: Christum esse verum hominem. Sententiae huic adhaeremus propter modum quo Christo denominatio «Filius Dei» tribuitur, ac propter *traditionis* tum christianae tum iudaicae auctoritatem.

a) Ex modo quo titulus «Filius Dei» Iesu Christo tribuitur. — Christus Iesus dicitur «Filius Dei» non sicut ceteri homines, sed modo speciali, idest «*Dei vivi, unigenitus, verus, verus Deus, proprius, primogenitus, haeres universorum*». MATTH. (XVI, 16): «Simon Petrus dixit: Tu es Christus, Filius Dei vivi». IOA. (III,

16): «Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret». I IOA. (V, 20): «Et scimus, quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum et simus in vero Filio eius. Hic est verus Deus». ROM. (VIII, 32); COLLOSS. (I, 15); HEBR. (I, 2): «Qui etiam proprio Filio suo non pepercit... Qui est primogenitus omnis creaturae... Diebus istis loquutus est nobis in Filio, quem constituit haeredem universorum per quem fecit et saecula».

b) Ex auctoritate Traditionis tum christianae, tum iudaicae, significatio quae titulo «Filius Dei» subest, non ex philologia ad hoc insufficienti, diiudicandum est. Traditio vero christiana titulum «Filius Dei» Christo tributum prouti consortium atque identitatem cum Patre et Spiritu Sancto includit, semper continuoque acceptit. Non aliter traditio iudaica. Iudaei enim verba Iesu Christi se dicentis «Filius Dei» prouti veram divinam naturam includunt, intellexerunt; quam ob causam rursus ad mortem Iesum Christum damnaverunt. — IOA. (XIX, 7): «Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit». MATTH. (XXVI, 63-65): «Et princeps Sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum vivum! ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei. Dicit illi Iesus: Tu dixisti!... Tunc princeps Sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: blasphemavit!».

Propter quae omnia, merito Pius X (*Syllabo suo*) damnavit propositionem trigesimam, quae sonat: «In omnibus textibus evangelicis nomen *Filius Dei* aequivalet tantum nomini *Messias*, minime vero significat Christum esse verum et naturalem Dei Filium». (1)

Friburgi Helvetiorum.

P. REGINALDUS M. FEI O. P.

(1) Propositio desumpta fuit a LOISY (*L'Évangile et l'Église*, 76). «L'on trouverait sans peine dans les Évangiles plus d'un passage d'où il résulte que le titre de Fils de Dieu était pour les Juifs, pour les disciples, et pour le Sauveur même, l'équivalent de Messie». Cfr. *Simplex reflexio* XXX.

DE PUGNA inter veritatem et errorem in rebus theologicis

EPISTOLA (1)

III.

«Si quidquam novi, peream! Rabbinnica verba,
«Sic nostrum memini quondam mihi dicere Pappam,
«Congeries rerum rudis indigestaque! Crudum
«Si quid edas stomacho, solventia pharmaca sorbes;
«Talibus at quatenus valide medicina paretur?»

(1) Cfr. num. sup.

(1) Das Wesen d. Christentums, p. 81.

(2) «L'Évangile et l'Église» III, le fils de Dieu, I, p. 76.

(3) Cfr. BATTISTOL. Enseignement de Jésus: VI, — Revue Biblique, 1907, Oct. p. 551.

(4) Errori del Renan nella vita di Gesù, c. XIII.

Nonnisi postea in Evangelium introducta fuit, atque personali pronomine « Ego » substituta.

Pro quibusdam aliis, Christus voca « Filius hominis » utens, naturam consensilem atque visibilem qua indutus erat, indicare voluit, vel significavit se « esse hominem idealem » vel « esse iudicem » vel « caput et fundatorem regni caelorum » vel « servum humilem ac subiectum »; denique nonnulli existimant, expressionem « Filium hominis » idem valere ac Messiam, et Christum tali modo se nominasse, propter regnum Dei, cuius fundatio praecipuum vitae Christi opus fuit. (1)

Afferimus tres ex praecipuis sententiis earundemque argumenta.

In prima sententia, expressio « Filius hominis » servum humilem ac subiectum designat, atque eam ideam servitutis, paupertatis, humilitatis, laboris, necnon passionis et mortis continet. Cum idea « servitutis et humilitatis » : (MARC. X, 45) « Nam et Filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret »; cum idea « paupertatis » : (MATTH. VIII, 20) « Dicit ei Iesus: Vulpes foveas habent, et volucres caeli nidos: Filius hominis non habet ubi caput reclinet »; Cum idea « mortis » : (MATTH. XXIII, 39) « Qui respondens ait illis: Qui occidit hominem semen, est Filius hominis »; (LUC. XII, 49) « Venit enim Filius hominis quærere, et salvum facere quod perierat »; Cum idea « passionis » : (MARC. VIII, 31) « Et cœpit docere eos quoniam oportet Filium hominis pati multa »; (MARC. X, 33-34) « Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, et Scribis, et iudicibus, et damnabunt eum morte, et tradent eum gentibus. Et illudent ei, et conspuent eum, et flagellabunt eum »; Ex hisce textibus « Filius hominis » designat « servum » in humilitate ac subiectione cuius apparuit. (2)

In secunda sententia, ascribitur, expressionem « Filius hominis » neque unicam neque determinatam, neque inambiguam significationem, sed varias/multiplicasque significationes præbere. Expressio enim « Filius hominis » in semetipsa inspecta, determinatam et univocam significationem non possidet, sensumque determinatum et unicum eiusdem nonnisi a circumstantiis necnon a momentis in quibus a Iesu Christi adhibetur dependet. Rursus, varietate hac et multiplicitate huiusmodi significationis amicta, sententiae omnes exegeticæ ac SS. Patrum conciliantur. (3)

In tertia sententia existimatur expressionem « Filius hominis » idem ac Messiam valere, et Christum Iesum tali modo se nominasse, propter regnum Dei, cuius fundatio opus vitae Christi praecipuum fuit. Hoc apparet:

(1) Cf. Revue Biblique 1906. « L'enseignement du Fils de l'Homme ». Répondant: « Le Fils de l'Homme, signifie d'abord le royaume des Saints du Tout-Puissant, et en même temps son fondateur, le Messie ».

(2) Cf. Renan, I. c.

(3) Cf. P. MARINO SARRA, Il Figlio dell' Uomo.

a) ex muneribus quae per Evangelia « Filio hominis » tribuuntur, quaeque nonnisi Messiae convenire possunt. Ita MATTH. (XXVI, 45) « Filius hominis tradetur in manus peccatorum »; MARC. (II, 10, 28) « Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem, in terra dimittendi peccata, itaque Dominus est Filius hominis etiam Sabbati »; LUC. (IX, 22) « Oportet Filium hominis multa pati, et reprobari a Senioribus, et principibus Sacerdotum, et Scribis, et occidi, et tertia die resurgere »; LUC. (XIX, 10) « Venit enim Filius hominis quærere et salvum facere, quod perierat ».

b) Ex verbis Iesu Christi. - MATTH. (XXVI, 63-64) « Princeps Sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum vivum! ut dicas nobis, si tu es Christus, filius Dei. Dicit illi Iesus: Tu dixisti! verumtamen dico vobis: Amodo videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus caeli »; LUC. (XXII, 66, 67, 69, 71) « Si tu es Christus, dic nobis! Et ait illis: Si vobis dixerò, non credetis mihi... Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis quia ego sum! At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audivimus de ore eius ».

In harum sententiarum conflictu, Theologi nostri patrum auctoritate (1) generatim expressionem « Filium hominis » accipiunt prouti oppositionem facit ad expressionem « Filium Dei ». Et quemadmodum expressio « Filius Dei » importat in Christo veram naturam divinam, ita expressio « Filius hominis » importat veram naturam humanam; ambae dogmati de duabus naturis in Christo fundamentum praebent. Christus enim est « Filius hominis » quia ex homine Adam secundum naturam humanam carnem assumpsit, quamvis virtute supernaturali conceptus; est « Filius Dei » quia ex Deo natus est.

Iesus Christus vocavit se « Filium hominis » simulque « Filium Dei ». - MATTH. (XIV, 33; XVI, 16) « Adoraverunt eum, dicentes: Vere Filius Dei es ». Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus, Filius Dei vivi! »; LUC. (IV, 3; IV, 41) « Dixit autem illi diabolus: Si Filius Dei es, dic lapidi huic, ut panis fiat... Exhibant autem daemonia a multis, clamantia et dicentia: Quia tu es Filius Dei ». Quenam igitur est significatio quae sub expressione « Filius Dei » latet? Summa varietas in opinando penes exegetas.

Christus, inquit Renan, (2) dicitur « Filius Dei » non secus ac omnes homines « Filii Dei » sunt, vel esse possunt, iuxta S. Matthaeum (V, 9): « Beati pacifici!

(1) Cf. Revue Biblique Avril 1906, p. 200. Ici de hac sententia contra Dr. Tillmann legitur: « C'est un critique libéral de premier rang, M. Holtzmann, qui reconnaît que ces textes (F. H.) surtout d'après saint Matthieu, posent les bases du dogme de deux natures; et puisque cette interprétation est celle des Pères, il faut s'y tenir ».

(2) Vie de Jésus chap. XV.

Quare non ultra incedam re firmus in ista
 Quam iactant non esse Fidem, quae caelitus orta
 Nos superis auget meritis. Ut parturit arbor
 Quaeque suos fructus, proprios sic elicit actus
 Natura, adscriptos impar transcendere fines.
 Horum igitur larvata Fides cum corde oriatur
 Quis neget angusto naturae in limite claudi?
 Non istam; sed iure Fidem nos quaerimus illam,
 Caelesti quae voce oritur, documenque supernum
 Pandit et assensum mentis sibi vindicat. - Aiunt:
 « Non ego sum mundi civis? quae denique causa
 « Cogit ut invitus menti non pervia secter?
 « Nil statuit Christus nostro cum viveret orbe;
 « Quaeque sua a saeculis circum praecepta feruntur,
 « Paullatim exorta et placitis accepta bonorum.
 « Omnia si debent meliorem tangere metam,
 « Cur immota manens, legi se subtrahet isti
 « Unica Religio rebus sophiaeque rebellis? » -
 Nil statuit Christus? Sed quis nova dogmata regni
 Ultra naturam posuit sortemque creatam?
 Cur unus Petrus bis seno ex agmine princeps
 Lectus, dux ovium, caelestis claviger axis?
 Munere cur fungens primis in caetibus ipse
 Praefuit, atque omnes eius parnere loquelae?
 Nil eius socii scriptis docuere, nec ordo
 Patrum, qui unanimes doctrinae haesere vetustae?
 Non secus atque arbor, commisso semine terrae,
 Germinat, extendit ramos, dat tempore fructus,
 Sic praeter quae firma forent fundamina regni
 Immissum semen variis tunc fructibus uber
 Cum vellent rerumque vices et mobilis aetas.
 Hinc alia invenies sensim mutata per annos,
 Atque alia haud ullis vicibus subiecta nec aevo.
 « Expertem erroris romana in sede locatum
 « Saltem quis credat, sophiae cum lumine ducta,
 « Mens sibi sufficiat? » - Naturae si foret uni,
 Et tumulto servatus homo, tua cuncta probarem;
 Sed cum sit caeli superas addictus ad oras,
 Quid si quae nostram superent mysteria mentem, et
 Sit datus haud errans caelesti munere iudex?
 Ast audi et ride. Celebratum iure magistrum
 Discendi cupidus quaeris; tentatus acerbo
 Morbo praeclarum medicum. Cur? - Absit ut error,
 Et sis vel sapiens, aegro vel corpore sanus. -
 At fugis errorem si parvis non male cantus,
 Cur non hunc pariter morem secteris in illis,
 Quae meliora hominis spectant, vitamque futuram?

Tot nigra errores inter caligine meros
 Quae mentes novitate tenent, iuventurque superis
 Pectora pelliciunt, quae nobis tuta sequenda
 Semita? Quo propius fonti devolvitur amnis,
 Hoc magis candidior; veterum sententia patrum
 Purior hoc longe, Christo quo proxima. Quare
 Traditio quaecumque docet veneranda tenendum,
 Quae prius a Christo lectisque sodalibus orta,
 Tradita mox populis in scriptis pene coaevis,
 Huc venere tenus; quae si mendacia, nemo
 Cur, saltem invidia male visae Religionis,
 Detexit fraudes Christi ex aetate superstes?
 Omnes compositi? sed rerum lumine solis
 Gestarum rumor late compleverat orbem.

Curet Aquinatis quisquis documenta tenere,
 Cuius lux tantum, tantum penetravit acumen,
 Ut vix mortali videatur stirpe creatus,
 Quem bene si noscas, magno correptus amore,
 Res alias cernes aliis clarescere rebus.
 Non error te decipiet, non caeca tenebris
 Nox fallit. Te subde PIO cui talia Christus:
 « Confirma fratres, sacrae via tuta salutis
 « His per te pateat », primos atque effuge lapsus,
 Ne in graviora ruens, praeceps volvaris ad imum,
 Et valle extrema, fracta cervice, recumbas.
 At satis haec leviter lusiisse in cortice rerum:
 Te hac ubi contuleris, plura et magis intima voce.
 Non desit Pappus, festivae gaudia mensae,
 Ut bene tu nosti. Pingues vos igne voluti
 Expectant turdi, quos salvia reddet olentes,
 Et teneros immixtus adeps: duo iure palumbes
 Innabunt lento: dulci lepus inde sapore
 Acrique exacnet ventrem. Non mitia poma,
 Non deerunt uvae, valldi nec pocula vini,
 Qualia Pappus amat nugis cum laxat habenas:
 Coenula Luculli non contemnenda palato.

Auximi.

P. RECANATESI.

Quibus de rei summa periculum imminet, stultum est
 alia curare.

PROCOR., de bello Vandal., 1.

Vir est, qui contra bifformes fortunae eventus uniformi
 mentis constantia militat praemunitus.

CICERO.

Frustra exteriores inimicos vincimus, si interioribus par-
 cimus.

S. GREG., Moral.

« Laudarique volunt! et ne sim laudis avarus
 « Anno, Crispini vafros imitatus alumnos,
 « Qui cum non ferrent fatui male clara magistri,
 « Atque illum frustra verbis superaddere verba,
 « Certatim unanimes dicenti plaudere. Laetus
 « Dimisit doctor iuvenes, et talia secum
 « Excedens, alios docui quae nescio nec ipse!
 « Sic ego si cessent nebulosa effundere dicta.
 « Lux sequitur verum, tenebrisque involvitur error ».
 Res valde obscuras exemplo clarius audi.
 Natura et sophia in Christo nil iure capessunt
 Ultra hominem: delenda igitur quae ante putatus
 Natus ab aeterno genitum; removenda proinde
 Creatae quae vana dedit, quae plurima gessit
 Prodigia, et quaecumque aevoque locoque repugnant,
 Mortibus atque obstant eius populi coaevi.
 Invenit tunc corde Fides quam diximus ortam,
 Illi iam mundum donis caelestibus ornat,
 Progenies ut vera Dei, Deus atque putetur.
 « Quis? Christus duplex - instabat Pappus ad ista -
 « Divites et agnosces: alter male sanus homullus,
 « Qui officium sibi commissum sero et male novit,
 « Ut doceat historia; atque insignis dotibus alter,
 « Portantis miras, venerabilis ipse Deusque,
 « Ut docet interior sensus. Quis talia credat?
 « Aut videret patiens? Duro gens furfuris huius
 « Tractanda, atque acri a cunctis sermone premenda;
 « In Christum credis? - Credo. - Cur? - Me cor ad istud
 « Urget. - At hoc ultra? - Nihilum. - Quid denique
 [Christus?
 « De nihil ultra hominem: mihi nam quid credere sensu
 « Interiore iuvat quod re contemnere cogor?
 « Aut possit ratio, sunt ista aut consona rebus,
 « Olim quas docuit nebulosus Kantius. At si
 « De Christo haec fatue, quid de mage mente remotis,
 « De Triade augusta atque una, Christoque per orbem
 « Sub specie panis vivo? quid sensus ad ista?
 « Numquid in ignotum se fort humana voluntas?
 Opus, sed praestat sermonem absolvere nostram.
 Quo iure historiam contracto claudere sulco
 Audacter tentant, prorsusque expungere ab illa
 Fugientis quodcumque suis non convenit? Atqui haec
 Latius extendens fines, sibi vindicat omne
 Revera gestum, seu res evenierit intra
 Naturas vires, seu prodigialiter ultra.
 « Tunc recta ut nequeant ulla ratione revelli,
 Acrius hic noster permiscens aspera nugis,
 « Sed genus amphibium speras ratione tenere?

« Piscator quidam lustrans de more paludem
 « Ut caperet pisces, urget namque ardor edendi,
 « Miram pro pisce anguillam detraxit ab undis.
 « Insueta exsultans praeda, iam gaudia mensae
 « Praeestat, captamque tenet; sed protinus illa
 « Lubrica se solvit vinclis, stagnoque refugit.
 « Quae praedae utilitas? Longe spectare natantem,
 « Et gemere incassum vacui ieiunia ventris.
 « Tu valide pugnas, permulta et congeris apte,
 « Sed dum iure putas hostem constringere captum,
 « Is verba invertens, alios trahit illico sensus
 « Forcepe distortos; quae res non ardua, namque
 « Illorum quisquis, ventoso inflatior utre,
 « Dum sublime petit, nubes et inania captat;
 « Haec ego non dixi; nescis mea pendere dicta,
 « Talia Iansenius fallendi callidus arte.
 « Hanc aiunt iniisse viam frangantur ut illi
 « Qui supera abiiciunt, atque illos iure refellant
 « Qui ob cultum Fidei naturae iribus obstant.
 « Antiquas nescio vulpes sub pellibus agni.
 « Cur non candidius meliusque ut plurima dudum
 « Abiecta in scrutis renovent, signata serentes
 « Multa per ambages, peregrinae et praedita luxu
 « Doctrinae ut stultos capiant? Sed ponere larram
 « Fucam iam tempus adest, clareque fateri
 « Se nullam sibi velle Fidem ratione magistra.
 « Plaudite buccones, nebulones, en sonat illud
 « Quod Bayles olim malefida voce rudebat:
 « Porta patens esto; nulli claudatur honesto.
 « Religio quaecumque siet Brahamae, Mahometi,
 « Confucii, Budhae pariterque ac iure probanda.
 « Hoc caput, haec summa est rerum, mihi creda, no-

[varum:

« Non foret ipse Deus, Fichtes ni forte creasset »
 Haec ait atque ira buccas inflavit utrasque,
 Dicturus plura, excedens ni terga dedissem.
 Quis non ista probet, duris licet edita verbis?
 Quid namque his melius? Si stirpes caedere summas
 Sic olim nocuit, crudele ut nunc quoque valus
 Acriter indoleat, steterint licet integra multa,
 Quid modo qui exercent ima ab radice securim?
 Omnia pessumdant, sanique haud permanet hilum.

IV.

Vere inter densas cautes et inhospita tescua
 Durum iter arripui: me ignarum obscura fessili
 Rerum colluvies? Sapiens me vera docebis.

ET . TVRRES . DEDIT
S . IVLIVS . OPTATVS . TVRRES . VETVSTATE
CONSVMPITAS . IMPENSA . SUA . RESTITVIT

Colonia hic inscripta Maffeo est Iadera. Primos quidem tres versus Augusti iussu ingenti illi marmori inscriptos fuisse putamus. Quartum vero, et quintum minutioribus literis tum adiectos quum Optatus turres refecit.

IMP . CAESAR . DIVI . HADRIANI . F.
DIVI . TRAIANI .
PARTHICI . NEPOS . DIVI . NERVAE , PRONEP.
T . AELIVS . HADRIAN . ANTON . AVG.
PIVS . PONT . MAX.
TRIB . POT . II . COS . II . DESIGNAT . III . P . P.
OPVS . PILARVM . VI . MARIS . COLLAPSVM
A . DIVO . PATRE . SVO . PROMISSVM
RESTITVIT

Exstat haec Puteolis prope portam, qua itur Neapolim.

Exemplum dictionis singularis:

IMP . CAES . DIVI . TRAIANI
PARTHICI . F . DIVI . NERVAE . NEP.
TRAIAN . HADRIAN . AVG . PONT.
MAXIMO . TRIB . POT . XVI . COS . II . P . P.
AQVA . INDVCTA . COLON . DACIC . SARMIZ.
PER . CNEVM . PAPIRIVM . AELIANVM.
LEGAT . EIVS
PR . PR

Coloniae Dacicae Sarmizegetusae, quae Urbs sita erat ad flumen Sargetiam in Dacia, olim Decebal Regia, deinde Traiani Colonia.

(Ad proximum numerum).

DE SAADIO PERSICO POETA (1)

Saadius Sciranensis. Est autem Sciras (2) urbs in persicis nobilissima, ob nativas opes caelique clementiam incolis, convenis, praesertim autem mercatoribus, fre-

(1) Scriptum hoc ex posuimus clarissimi viri FRANCISCI GUADAGNI, Romani, eximii tum iuris tum litterarum cultoris, ultra nobis oblatum una cum aliquot Saadii carminibus in latinum ab ipso conversis, libenti animo edimus, pro certo habentes id gratissimum sociis et lectoribus *Vox Urbis* commentarii tutum.

(2) Quoties in Scirae nomen Gentius incidit, toties *Cyropolis* interpretis usurpat. Ego in consultationem adhibito *Sirabone*, lib. 11, *Geograph.* ac *Stephano de Urb. et Pop.* Gentii opinionem video maximis difficultatibus impediti. Accedit, quod Scirasenses de urbe sua a Cyro condita ne suspicantur quidem. Excitatum dicunt anno ab Hegira LXXIV (vide quam a Cyri aetate distantem faciunt!) per *Muhamedem Kasemi filium*, quo tempore Babyloniae Calliphis rerum in Perside potiri improvise terrore armorum contigit; Sciramque appellatam ferunt a nomine eius nepotis, cognomento Sciras, quae vox arabice *contron* *iconis* sonat. Fuit enim, ut mira corporis proceritate, ita etiam eximio artium vigore ille adolescens. Haec habeo ex *Chardino* (*Voyages*, in *Persie* tom. 3 pag. 146); qui etiam addit, alias a *Chair*, alios a *Cherob* Scirae nomen ducere, quarum vocum prima hoc, altera vinum latine redditur. Agor sane, qui Sciram circumiacet, ob fructuum herbarumque luxuriam alendis gregibus, ideoque et lacti suppeditando est idonea. Vitium quoque apprime est ferax, e quibus vinum maximae ac sumptuosae nobilitatis exprimitur.

quens. In ore Persarum saepissime carmen sonat, cuius sententia est, cunctis ubicumque sitis urbibus nomen urbium abrogandum fore, easque ad infimam usque sortem vicorum esse deprimendas, si illarum cum Scira contentio fiat. Tam ampla in urbe natus est Saadius anno ab *Hegira* DLXXI, qui incidit in annum Christianae supputationis MCLXXV.

Hic regia in aula, quod claro parente ortum prodit, altus a puero, et a magni nominis doctore Scheabbeddino institutus, quum adeo in litteris profecisset, neutrum ut collocatae operae poeniteret, longe ab aula ac regno persico abductus est temporum asperitate. Nam barbari e regionibus ultra mare Caspium sitis in Persidem irrupere. Quare dum illos ingenua animo feritas, Persas vero in iras acuit iniuria, armis cuncta personare, et cadaveribus solum insterni. Quarum rerum quum hominem bene doctum eductumque pligeret, ad mitiora studia, infesto caedibus solo relicto, in longa se dedit itinera.

Sumpta igitur *Dervisiorum* veste, qua quicumque amictantur sine probro de stipe vivunt, diu multumque peregrinatus est, nunc urbes visens ac colens, nunc vastas solitudines et hominibus inaccessas petens. Nam qui cuperet contemplationi vacare et in animum suum descendere, quique fortunas suas prostratas et obviam ubique nequitiam hominum indignaretur, illorum frequentiam atque congressum diu ferre non poterat, malarum artium, quibus sibi invicem insidiantur, non solum insolens, verum etiam impatiens.

Sunt qui huc illuc discurrentem Saadium Italiam etiam attigisse ferant (1), edoctumque latinas litteras Senecae scripta praeter ceteris adamasse, delectatum fortasse *dulcibus villis* (2) orationi eius adpersis, et perpetua gravitate doctrinae. Verum enimvero orientales praecipue regiones pervagatus est, et orientales plurimas linguas didicit, usque ad penitus earum origines ac proprietates. In illis per Orientem discursibus res accidit Saadio, quae scita non infucunda. Quam is aliquando nescio qua in urbe introisset ad balneum, *Tabrizius*, qui etiam in claris poetis tunc censebatur, prope illum lavit. Orto inter poetas sermone, prodidit Saadio *Tabrizius* ortum se Tauris, vicissim vero *Tabrizio* Saadius se oriundum Scira. Quumque posito, ut in balneo, capitis velo, calvam Saadius ostenderet (quod Sciracensibus comune est, qui crinium defluvio cuncti laborant) protinus in illum morbum iocari *Tabrizius*: arreptaque patera, extimamque et convexam illius partem ostendens, percontatus est Saadium, cur Sciracensium capita imaginem paterae illius referrent? Tunc Saadius, aliam in manus pateram sumens, digitoque extento, intimam et cavam illius partem ostendens, rogavit a *Tabrizio*, cur qui Tauris orti, capite essent vacuae illi paterae quam simillimo? Qui ioci, licet amariore, quam inter urbanos decet, generosos poetarum animos non efferarunt, no-

(1) KARMPERUS *Amoenit. Eclogar.* Fascicul. II. Relat. 7, § 3.

(2) QUINTILIAN. *Instit. Orat.* lib. X, 1.

Stili lapidarii elementa⁽¹⁾

III. — DE EPITAPHIS.

Exempla dictionis simplicis:

D. M. S.

Q. SENTIVS

MARTIANVS

PIVS . VIXIT . ANNIS

XLVIII . MEN . III

DIEBVX . XIII

H. S. E. O. T. B. Q.

Hoc est; hic situs est; ossa tua bene quiescant.

D. M.

L. COMINIO . SABINO

PATRONO . OPTIMO

PRAEIVNT

LIBERTI ET LIBERTAE

B. M.

QVI . VIXIT . ANN . P. M. LXXX

B. M. Bene Merenti. — P. M. Plus Minus. —

Quia diem natalem, vel quo Cominius oblerat, ignorat, nec de more annos, menses, dies possent adscribere, adscripsit: Plus Minus Octoginta.

D. M.

PASSERI

RET.

AELIA . CONIVX

BENE MERENTI

Retiario, quod erat Gladiatorum genus. Sic autem dicti sunt, quod retia gestarent; nam arma eorum rete, et fascina quibus piscatorum quemdam in laqueum contra Mirmillones pugnant. Mirmillones autem dicti sunt quod in galea piscis effigiem haberent, cui nomen MIRMILLO; et dicti etiam Galli, nam Gallica armatura utebantur, unde Retiarius aiebat: «Non te puto, piscom puto: quo me fugis, Galle?»

Exemplum dictionis ornatæ:

GENIO

COSTI . HERODIANI

PRAEIVSTATOR

DIVI . AVGVSTI

IDEM . POETEA . VILLIOVS . IN

HORTIS . SALLVSTIANIS

DECESSIT . NONIS . AVGVSTIS

M . COOCEIO . NERVA

C . VIBIO . RVFINO . COS.

IVLIA . PRIMA . PATRONO . SUO

Verisimile est hic Gentium Herodiani pro ipsius athena potum esse. Praeivstator, idem Praeivstatoris. Servis habere praeivstatores, qui cibum potumque gustu explorarent Persas primum, et Graeci instituerunt, quo ubi a veneno caverent. Inter Romanos fortasse primus Antonius Triumvir praeivstatore usus est.

Exempla dictionis singularis:

D. M.

BENE . OSSIBVS

(1) Cf. *man. sup.*

CINERIBVS . QVE

Q. CANINI

MARTIALIS

CANINVS

EVTYCHES

FRATRI

B. M.

—

D. M.

SVLPITIO

NOTO

ADESTE

SVPERI

DECRETO . DECVRION.

LOCVS . SEPVLTVRAE

PVBLICE . DATVS

L. AVFIDIO . L. F. HOR. MONTAN.

COMITI . C. CALVISI . SABINI

Comites eo tempore appellabantur custodes Adolescentium.

IV. — DE INSCRIPTIONIBVS HISTORICIS.

Multa ex historicis deperdita compensare quodam modo videntur inscriptiones illae, quas historicas appellamus, quae nec a Religione, nec ab honoribus nomen habere possunt, sed ad posterum maxime cognitionem praepositae subiectas res historiae more produunt.

Exempla dictionis simplicis:

SENATVS

POPVLVS . QVE

ROMANVS

CLIVOM

MARTIS

PECVNIA . PVBLICA

IN . PLANITIAM

REDIGENDVM

CVRAVIT

Clivom vox antiqua pro clivum — Clivus Martis extra Portam Capenam fuit ad dexteram, ubi et lapis cum hoc titulo inventus *A Porta Capena incipit Via Appia.* — Planitiam scribit et Caesar, et Vitruvius pro planitiem.

P. LENTVLVS . CN. F. SCIPIO

T. QVINCTIVS . CRISPINVS . VALERIANVS . COS

EX . S. C.

FACIVNDVM . CVRAVERE . IDEMQVE

COMPROBAVERE

Pertinebat ad Magistratus de his cognoscere quae Redemptoribus facienda locassent, ac, si quae recuperant, praestitissent, comprobare: id autem in eorum gratiam adscribebatur actum esse; ne si opus vitium faceret, id redemptorum periculo esse videretur.

Exempla dictionis ornatæ:

IMP. CAESAR . DIVI . F. AVG.

PARENS . COLONIAE . MVRVM

SAADII PERSICI POETAE FABULAE

(LATINE VERTIT F. GUADAGNI)

I.

LYNX PERSICA.

Subiecti monent versus, ira turgidum
 Ne adire sit cupido summam vim.
 Persidem colit Lyncis pusillae genus,
 Quadrupedantum quae belluarum arbitro
 Leoni officium solers impendit. Suo
 Namque ei labore praedam vestigat caua
 Per antra et lucos; mox deprensam, potest
 Quo ulcumque indicio, regi demonstrat, canum
 Vis fida ut nobis assolet venantibus.
 Ast ea Lynx intervallis quam longissimis
 Praecurrit dominum. Rogavit quidam: obsecro,
 Quid regem non accedis, ut in intimis
 Is te habeat, ac pro meritis, perspecta et fide,
 Aulae inter comptos administratos nileas?
 Lynx contra: Ni colligeret facile iram Leo
 Corde aestuante, ac protinus effunderet,
 Dentibus obtinendo quicumque minus
 Vel nutu quodam, quodam vel facto placent,
 Adirem, circumstarem lubentissime.

II.

TAPETUM ET VEXILLUM MILITARE.

Hoc etiam discas, cura graviore affici
 Qui summa petunt, quam qui in imo resident.
 Tapeti quem premebant substratum pedes,
 Vexillum invidit militare (Adrepere
 Quis non pectoribus audeat invidia,
 Si vel inanimis virus inspirat suum?)
 Ille quod certo domi maneret loco
 Puellas inter, bellos inter pueros,
 Nulli calcandus unquam impuris soleis;
 Haud ferret pluviam, haud solem, haud ventos turbines,
 Haud tras bellatorum furentum; sibi
 Quae assidue perpetienda dolebat. Luis,
 Tunc Tapes inquit, poenas arrogantiae,
 Qua te iactas. Nempe gaudes frivolis
 Auris, turgentem laxas atque illis sinum,
 Et vertice lacessis erecto polum.
 Ast ego iacere humi non duco probrum,
 Nil posco mihi; mihi nihil arrogo.
 Moribus istis empta haec est securitas.

III.

MAGNIFICENTIA SEPULCRI RES INANIS.

Inter pueros, quorum alter dives opibus,
 Alter erat in pannis et inopia,
 Decesserat mature quibusque pater,
 Ortum est iurgium, ut solet illi aetataulae.
 Dives sic increpare: Tun' mecum? At vide
 Quam secus iacent nostri parentes. Meo
 Marmora sunt advecta ex oris ultimis;
 Excisaeque columnae. Sepulcro decus
 Opera tessellata addunt, et aureae,
 Quae viri nomen, gesta et produnt, litterae.
 Estne honor patri adsimilis impensus tuo?
 Adpersus iacet vix pugillo pulveris.
 Aemuli fastum loco contundens puer
 Pauperculus haec contra: Longe est mellus
 Parenti meo, cui, in caelum ut evadere
 Cito contingat, nil moram ingratam facit,
 Dum levissimum quid sustinet tegminis,
 Quam patri tuo, grave qui pondus sustinet,
 Mole et tardatur tanta, ne Olympum petat.

IV.

VULPIS FUGIENS.

Calamitosa est res criminis argui,
 Iniustam dicam licet impingant. - Gravi
 Exanimata metu vulpis celerabat fugam.
 Quo ruis? Cor praetrepidum cur salit tibi?
 Sic percontanti vulpis: Circum omnia hoant
 Vasto tumultu, dum servitii laqueos
 Agresti venatores camelo parant.
 Inde mihi timor iste meus ac praeceps fuga.
 — O te minorem cerebro! O vulpeculam
 Blennorumque et buconum stolidissimam!
 Quid tibi cum camelo? Quam non geminae!
 Quam tu distantis formae, molis, indolis!
 — Tace, inquit sagax animal: mi infestus homo
 Si falsam rem distulerit de industria,
 Nocendi et studio, me camelum dixerit,
 Insiliet in me statim venantium globus;
 Et, credo, aut nunquam me dimittent cavea,
 Aut sero nimium reserabunt ostium.

minibusque invicem patefactis, maximo se in honore alter alterum habuerunt.

Sed haec ludicra, et exitu sane laeta. Gravis deinde Saadium invasit calamitas. Dum enim, ex indole sua, portusque hominum, saltuosa ac silvosa Palaestinae loca perorabat, seque tutum ab iniuria, quod in neminem iniurias esset, putat, dedit poenas confidentiae suae: captusque a Francis, qui eas regiones habebant, postquam, dux Gothofride Bullionace, bene res gesta contra Turcos testis, vinculis constringitur, ac mittitur Tripolim. Illi Saadius duro sub imperio ad urbem fossa manientem, et vile servitium, terram fodit, egressit. Ita quod multis annis facinus bene vertit, illaque Torquati Tassi rogas peperit, dato in servitium Saadio, persicas Musas sibi sacras, potavit.

Poetae ab hac deinceps servitute levato in duriores servitus. Nam quum evasisset vincula liberalitate hospitum, inter Haloppenses primarii, qui auram pro capite servitium dederat, recusare non potuit, quin hoc vicissim servitium de se tam benemerito, ut cum illius filia committendum iniret. Etenim Haloppensis cum ab ingenii praestantia, probatum optavit sibi non beneficio solum, sed etiam affinitate conciliari. Sed tanta erat in muliere, fatus, garritas, et contumacia, tantaeque agor Saadio, dum stupidi cum ingenio conflictaretur, plane ut constet hoc ei coniugium Francorum vincentis fuisse.

At anima ex ingrati etiam connubii laqueo evolavit, sive deest uxore, sive relicta. Non enim in hoc habeo quid sequar. Hec unam ex eius scriptis comperio, tranquillis rebus, cum in Persidem remigrasset, plurimique a Petrarum rege Abubekero fuisse habitam. Neque enim potius frequentiam hominum poeta fastidire, aut sibi minus adamare ab illis remota latibula. Ac siquidem obmolesti homines intervenirent, solebat eos sine verbo dimittere, et loquacitatem incommodam taciturna obstinatio frangere. Ex illis recessibus prodiit eius *Gulistanus*, ut quum a Saadio ellicit importunitas unus ex illis, quos capitali odio prosequeretur, interpellatoribus. Nam quum homo perniciosus, per diuturnum licet silentium a Saadio relictus, minime discessisset; tundendo atque odio denique effecit ut ab eo in colloquium admitteretur. Verum igitur simul sunt verba facientes, et amoeni in hostulo spatia fecerunt. E cuius areolis sibi rosas aliquas interpellator legit, quas in urbem referret. Tunc illum poeta monuit, nimium cito eiusmodi flores areolare, sed rosas esse alias, quibus hand tempus officiat; praecepta nimirum moribus regenda, vitaeque a periculis acupiae idonea. Quorum praeceptorum, abiectis statim ex horto rosis, quum se homo percupidum prodidisset, salubria huiusmodi monita Saadius coniecit in librum, eumque *Gulistanum* dixit, quae vox latine *Rosetum* sonat. Nempe titulum incubrationi suae factum

voluit ex occasione moliendi operis sibi a rosis exorta, et a quadam praeceptorum suorum cum illis floribus affinitate.

Hunc praeter librum, tum *Bostan*, sive *Pometum*, tum *Molamaat*, sive *Scintillas*, tum in alia argumenta edidit Saadius carmina plura, quorum tam iucunda est lectio, ut supremi Orientis reges et proximi regibus proceres iis ad punctum temporis carere non possint, eosque in sinu gerant aureis descriptos litteris, et apictis iconibus exornatus (1).

Natura fuit Saadius tristi atque recondita. Sed quoniam vergentia nimis unam in partem, nisi bruta sint et inanima, in aliam plerumque reflectuntur, ideo flet ut ille aliquando locis animum solveret. Decessit Saadius maximo natu. Sunt enim qui ad annum vicesimum et centesimum vitam protraxisse narrent. Alii non ita multis annis saeculum dicunt esse transgressum. Omnes tamen ei vivacitatem saeculo maiorem tribuunt. Nec pompa sepulcri caruit, illam quamvis poeta despiceret. Scirae mons imminet, quem Persae *montem vestigiorum prophetae* sua lingua vocitant. Impressa putant ab Elia, cui mira religione persicum nomen obstringitur (2). Ibi conditur Saadius: sepulcroque adiacet hortus, piscosis aquis irriguus, in quibus porrecta saepe a convenis esca saginati pisces tuto ac beatissime per homines quidem Persas degunt. Captare enim, aut quavis ratione laedere innantes lacum Saadio attributum, id illi nefas esse arbitrantur, eorumque piscium in violatores, ut sacrilegii compertos, poenas asperissimas statuunt (3).

(1) Haec de honore, in quo apud reges ac proceres Saadii est liber, a Gentio traduntur. Quid homines sortis minus excolae?

Illi quidem, de Persia loquer, in calidae potione tabernis Saadii et *Refti*, qui persicae potiones alterum lumen est, imento alicuius carminis meditantur. *Considentium* is, qui libro (Saadii aut Hafeti) instructus est, epiphonema attentis sociis praefigit, mox librum claudit, ut meditando optium indulget: tum lectionem iterat, interposita subinde ad meditandum mora; donec interveniat, quod lectionem interrumpat, vel discat cessatum. Ita KAMPHREUS *Ampenit. Ecotice. Fascic. 2. Relat. 1. § 4.*

(2) Non haec (teste Chardino, *Voyag. en Perse tom. 3. pag. 148*), de vestigia Eliae ex loci impressis increbuit opinio apud Persas, quod si sacrum vatem moratum esse, aut morari arbitrentur; sed quod vita actus, sic enim putant, interdum se illo ex monte miraculo attentis videntur praebuerit.

(3) Poena capitis interdictum esse, ne quis ex eo lacu pisces attingat, deque hoc valde sollicitos esse Dervisios, quibus anargis prope Saadii sepulchrum domus, narrat THEVENOTUS *Suite de Voyage en Levant Part I. 1 C. 2*. Qui tamen soluti animum religione erga Saadium ex illis illis regionibus accedunt, ferocem Dervisiorum sollicitudinem attingendo solunt; corruptoque per pecuniam villico, qui horto ac lacu a Dervisio praeficitur, gratum sibi ex illis piscibus obsequium parant. Donec ne lepide techna eiusmodi successit Chardino ut ipse meminit loco cit., et valde infelicit, ut idem testatur, cuidam Armeno, qui haud conciliato sibi nummis villico suffurari clanculum eos pisces est ausus. Deprehensus enim in ipso flagitio, totaque usque ad tribunal via fustibus inaequantium cecidit ac lacer, a Praetore irarum ac cupidatis plene, poenam duplensem tulit. Conatus nimirum est illico nummos ei acutos centum colere; claudique iussu postero die in pedum plantis, unde sensus doloris toto corpore accerrime excitatur, verberibus est trecentis affectus. Tam multa in sui Saadianos pisciculos concupiscere!

cum relativa Missa de eadem Dominica, unica Missa sollemnis cani potest, uti in festo, cum *Gloria*, unica Oratione, Sequentia, *Credo* et Evangelio S. Ioannis in fine. Ubi vero non adsit Missae Conventualis obligatio, addatur sola commemoratio Dominicae sub distincta conclusione, eiusque Evangelium in fine. Hac vero Dominica peragatur sollemnis Processio cum SSmo. Sacramento praescripta in Caeremoniali Episcoporum, lib. II, cap. xxxiii.

VII. Feria VI post Octavam celebretur, ut antea, Festum Sacratissimi Cordis Iesu, sub ritu duplici primae classis.

— Per decretum d. xxviii eiusdem mens. Iulii eadem S. Congregatio haec insuper statuit et declaravit:

I. Quum Festum Nativitatis S. Ioannis Baptistae in posterum celebrandum sit Dominica immediate antecedente festum Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, ac proinde duae Octavae simul occurrere possint; hoc in casu agatur Officium de Octava Nativitatis S. Ioannis cum commemoratione Octavae SS. Apostolorum.

II. Vigilia Nativitatis S. Ioannis Baptistae affigatur Sabbato ante Dominicam quae praecedit Festum SS. Apostolorum Petri et Pauli. Quando in hoc Sabbato simul occurrant Vigilia Nativitatis S. Ioannis et Vigilia SS. Apostolorum, fiat Officium de prima cum commemoratione alterius in Missa tantum. Si vero in hoc Sabbato incidat Festum sive Officium ritus duplicis aut semiduplicis, nona lectio erit de Vigilia Nativitatis S. Ioannis, et in Missa fiat commemoratio utriusque Vigiliae.

III. In Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis, in casu praecedenti, dicatur post Nonam Missa de Vigilia Nativitatis S. Ioannis cum commemoratione Vigiliae SS. Apostolorum. Si vero occurrat festum IX lectionum, dicantur duae Missae Conventuales, una de Officio currenti post Tertiam, altera de Vigilia Nativitatis S. Ioannis post Nonam, cum commemoratione Vigiliae SS. Apostolorum.

IV. Si Festum Nativitatis S. Ioannis Baptistae incidat in diem 28 Iunii, secundae Vesperae integrae erunt de hac sollemnitate, cum commemoratione sequentis festi SS. Apostolorum, iuxta Rubricas.

V. Quum ex Decreto *Urbis et Orbis* diei 24 Iulii 1911 ad instar Octavae Epiphaniae sit privilegiata Octava Commemorationis sollemnis Sanctissimi Corporis D. N. I. C., infra hanc Octavam prohibentur etiam tum Missae votivae pro sponsis, tum Missae cum cantu de Requite pro prima vice post obitum, vel eius acceptum nuntium; die vero Octava prohibentur Missae privatae de Requite, quae die, vel pro die obitus alias cum exequiali Missa permittuntur.

VI. Missa cum cantu de Requite die, vel pro die obitus, aut depositionis, praesente, insepulto, vel etiam sepulto, non ultra biduum, cadavere, vetita est in sequentibus Festis nuper suppressis, nempe Commemorationis sollemnis Sanctissimi Corporis Christi, Annun-

tiationis B. M. V., Commemorationis sollemnis S. Ioseph, et Patroni loci.

VII. Item praedicta Missa inhibetur in Festis Sollemnitate S. Ioseph, Sanctissimae Trinitatis, et in Dominica in quam transfertur sollemnitas externa Commemorationis SSmi. Sacramenti.

Ex Commissione Pontificia de Re Biblica.

De auctore, de tempore compositionis et de historica veritate Evangelii secundum Matthaeum.

Propositis sequentibus dubiis Commissio Pontificia «de Re Biblica» ita respondendum decrevit die XIX mens. Iunii MCMXI:

I. Utrum, attento universali et a primis saeculis constanti Ecclesiae consensu, quem luculenter ostendunt diserta Patrum testimonia, codicum Evangeliorum inscriptiones, sacrorum librorum versiones vel antiquissimae et catalogi a Sanctis Patribus, ab ecclesiasticis scriptoribus, a Summis Pontificibus et a Conciliis traditi, ac tandem usus liturgicus Ecclesiae orientalis et occidentalis, affirmari certo possit et debeat Matthaeum, Christi Apostolum, revera Evangelii sub eius nomine vulgati esse auctorem? — *Resp. Affirmative.*

II. Utrum traditionis suffragio satis fulciri censenda sit sententia quae tenet Matthaeum et ceteros Evangelistas in scribendo praecessisse, et primum Evangelium patrio sermone a Iudaeis palaestinensibus tunc usitato, quibus opus illud erat directum, conscripsisse? — *Resp. Affirmative ad utramque partem.*

III. Utrum redactio huius originalis textus differri possit ultra tempus eversionis Hierusalem, ita ut vaticinia quae de eadem eversione ibi leguntur, scripta fuerint post eventum; aut, quod allegari solet Irenaei testimonium (*Advers. haeres.*, lib. III, cap. I, n. 2), incertae et controversae interpretationis, tanti ponderis sit existimandum, ut cogat relicere eorum sententiam qui congruentius traditioni censent eandem redactionem etiam ante Pauli in Urbem adventum fuisse confectam? — *Resp. Negative ad utramque partem.*

IV. Utrum sustineri vel probabiliter possit illa modernorum quorundam opinio, iuxta quam Matthaeus non proprie et stricte Evangelium composuisset, quale nobis est traditum, sed tantummodo collectionem aliquam dictorum seu sermonum Christi, quibus tamquam fontibus usus esset alius auctor anonymus, quem Evangelii ipsius redactorem faciunt? — *Resp. Negative.*

V. Utrum ex eo quod Patres et ecclesiastici scriptores omnes, imo Ecclesia ipsa iam a suis incunabilis, unice usi sunt, tamquam canonico, graeco textu Evangelii sub Matthaei nomine cogniti, ne fis quidem exceptis, qui Matthaeum Apostolum patrio scripsisse sermone expresse tradiderunt, certo probari possit ipsum Evangelium graecum identicum esse quoad substantiam cum Evangelio illo, patrio sermone ab eodem Apostolo exarato? — *Resp. Affirmative.*

EX ITALIS URBIBUS

Antonio Manlio historico tribuit honores.

Augusta Taurinorum tota est in honoribus decernendis Antonio Manlio, viro clarissimo inter Regni senatores adlecto, ob eius quinquagesimum matrimonii annum cum Heleonora Cordero ex comitibus de Vonzo in Subalpinis.

Ipsa enim, Iosephi filius, paternis vestigiis insistens, multa praeclaris virtutibus nitentia volumina edidit, quae ad illustrandam Subalpinorum praesertim historiam spectant. Mirum sane quae arte, quae caritate in suos quid in eorum decus careret, nullo intermisso labore, in unum corpus collegit, una animis voluntate, ut suis honor cuique foret. Si pater inelauit historia de Sardis, atque capite illi volumine De verborum fortuna conscripto, illis hanc innotuit sibi gloriam comparavit plurimis libris, quos ad enucleandam hanc vel illam Subalpinorum rerum notitiam, data occasione composuit. Eius volumina, gravitate iudicii atque accurato documentorum studio inquisita, magnis doctorum laudibus accepta, unicuique sapienti maxime semper adprobata fuerunt.

Quapropter omnes huiusce clarissimi viri amici audacesque hanc faustam quinquagesimi anniversarii eius conlagii nati, ut in communem familiarium laetitiam quod intimius in aedibus inter filios atque nepotes fieri consuevit, una simul convenerunt ut complura ederent in eius laudem et coniugii, quae, tot virtutibus praedita, hilaritatem semper domi obtinuit filiosque mirum in modum ad patriae decus ornamentumque educavit et aluit.

Cum multis illis, qui clarissimum virum amoris gratia honorisque scriptis his diebus decoraverunt, Vocis Urbis scriptores, laeti et ipsi atque alacres, cum coniuge eius prudentissima, omnia fausta in aeternum ominantur.

SUBALPINUS.

PAROEMIAE SIVE ADAGIA

Equis albis procedere

Ubi quem albis quapiam in re longe superiorem significabant, longoque antea intervallo, eum albis equis procedere Latini dicebant, vel quod antiquitus equi albi meliores haberentur, vel quod victores in triumpho albis equis vectari solerent, vel quod albi equi fortunatiores et auspiciatiores esse crederentur, ut ad equestre certamen referamus metaphoram. Quod quidem indicat Appuleius, quum ait: « Postquam arduus montium et rorida cespitum et glebosa camporum emersi, me equo indigena peralbo ve-

hens, iam eo quoque admodum fesso. Neque enim temere addit: « vel indigena »; id est « Thessalico vel albo »; nam utrumque pertinet ad emphasim perniciatatis. Horatius in *Sermonibus*, de Persio quodam:

*Durus homo, atque odio qui possit vincere regem
Confidens, tumidusque adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.*

Erant autem Sisenna et Barrus homines quidam insigni maledicentia; etiam si Aeron barros legit ut sit epitheton. Neque di simile huic Plautinum illud in *Asinaria*: « Nam, si huic occasione tempus sese subterdixerit, nunquam aedepol albis quadrigis indipiscet poeta ».

EX SACRIS CONGREGATIONIBUS ROMANIS

SENTENTIAE NOVISSIMAE SELECTAE

Ex Congregatione Rituum.

Circa « Motum Proprium » SSmi. « De diebus festis » (1).

SSmus. D. N. Pius PP. X, nonnullorum Antistitum votis clementer deferens, per decretum *Urbis et Orbis* a S. Rituum Congregatione vulgatum d. xxv mens. Iulii mcmxi, valiturum etiam pro Familiis Regularibus et Ecclesiis, ritu latino a Romano diverso utentibus, et firmo remanenti *Motu proprio* de quo supra quoad reliqua Festa, statuere et decernere dignatus est, ut:

I. Festum Natale S. Ioseph, die 19 Martii, sine feriacione et sine Octava, sub ritu duplici primae classis recolatur, adhibito titulo: *Commemoratio Solemnis S. Ioseph Sponsi B. M. V., Confessoris*.

II. Festum Ratoionii eiusdem S. Ioseph Dominica III post Pascha, sub ritu duplici I classis cum Octava, addita Festi primarii qualitate, recolatur sub titulo: *Solemnitas S. Ioseph, Sponsi B. M. V., Confessoris, Ecclesiae Universalis Patroni*.

III. Diebus infra Octavam et die Octava Solemnitatis S. Ioseph adhibeatur Officium, uti praestat in Appendice Octavarum Romanarum.

IV. Festum Sanctissimae Trinitatis, Dominicae I post Pentecosten affixum, amodo sub ritu duplici primae classis recolatur.

V. Festum SSmi. Corporis Christi celebratur, abque feriacione, sub ritu duplici primae classis et cum Octava privilegiata, ad instar Octavae Epiphaniae, feria I post Dominicam SSmae. Trinitatis, adhibito titulo: *Commemoratio Solemnis Sanctissimi Corporis Domini Nostri Iesu Christi*.

VI. Dominica infra Octavam huius festivitatis, in Ecclesiis Cathedralibus et Collegiatis, recitatio Officio

(1) Cfr. num. sup.

5. — Qui vero felicem exitum in scriptis habuit, etsi in experimento verbali deficiat, ei experimentum scriptum iterandum non est.

6. — Nemo experimentum eius materiae iterare debet, in qua sedecim puncta tulit, nisi in materiis plus duabus ceciderit, aut in duabus, quae ad eandem experimenti partem pertineant, scilicet ad utramque linguam hebraicam et graecam, vel ad alias experimenti materias.

7. — Qui iterato experimento, sive scripto sive verbali, iterum cecidit, pericula nunquam postea tentare sinitur. Iterare autem experimentum nisi in sequenti aliqua sessione non licet, salva speciali venia ab Eminentissimo Cardinali Praeside impetranda.

8. — Qui in utroque experimento sic se probavit, ut, partitione punctorum facta, tres quartas summae partes retulerit, is ius ad honorificam sui mentionem acquirit.

Art. VI. — De expensis a Candidatis faciendis.

1. — Candidati ante experimentum summam centum et viginti libellarum solvere tenentur, centum scilicet pro ipso experimento et viginti pro diplomate aliisque necessariis sumptibus.

2. — Candidatis quibus experimentum haud bene successit, summa septuaginta libellarum restituetur, quod si in scriptis satis fecerint iudicibus, non eis restituentur nisi libellae viginti.

3. — Qui experimentum verbale iterum tentant, sive ex integro, sive ex parte, solvant viginti libellas pro diplomate aliisque expensis et insuper libellas decem pro singulis experimenti materiis.

(Ad proximum numerum).

DIARIUM VATICANUM

(Mense Augusto MCMXI).

Coram SSmo. admissiones.

Nimio tempestatis aestu defatigatus, atque podagrae doloribus in genu dextero cruciatus, SS. D. N. Pius PP. X, per fere omnem Augustum mensem, medicorum et intimorum suorum consilio, admissiones coram se intermisit.

Pontificiae electiones.

Provisio ecclesiarum. — Per decreta S. Congregationis Consistorialis SSmus. has quae sequuntur ecclesias de proprio pastore providit, scilicet: Cathedrali ecclesiae Achadensi praefecit sacerdotem Patitium Morrisroe, decum disciplinam in collegio Maynoothi no; Cathedrali ecclesiae Dallasensi sacerdotem Iosephum Patritium Lynch, eiusdem dioecesis, rectorem ecclesiae S. Eduardi in urbe Dallas; Cathedrali ecclesiae S. Agathae Gothorum rrum. Alexium Ascalesi, hactenus episcopum Muranum; Cathedrali ecclesiae Zamboangensi sacerdotem Michaellem O' Doherty, dioecesis Achadensis, rectorem collegii Hibernorum penes urbem Salamanticam; Cathedrali ecclesiae Natchetensi sacerdotem Ioannem E. Gunn, Societatis Mariae, rectorem ecclesiae

sacratissimi Cordis Iesu in civitate Atlanta, dioecesis Savan-nensis; Titulari ecclesiae episcopali Comanensi rrum. Raphaellem Sandrelli, hactenus episcopum Burgi S. Sepulchri; Titulari ecclesiae episcopali Scillitanae sacerdotem Ramirum Fernandez y Valbuena, archidioecesis Toletanae, ibidem canonicum poenitentiarum metropolitanae ecclesiae, quem constituit Auxiliarem Emi. Cardinalis Iosephi Maria Martin de Herrera y de la Iglesia, archiepiscopi Compostellani.

Brevi autem Apostolico r. d. Ioseph Maria Aloysius Henricus Bigolet e Seminario Parisiensi pro Missionibus ad exteras gentes, Episcopus titularis Antiphrarum et Coadiutor cum iure successionis r. p. d. Petro Mariae Gendreau, Vicario Apostolico Tom-kim occidentalis, electus est.

Nominationes Praefectorum Apostolicorum. — Decreto S. Congregationis de Propaganda Fide nominati sunt: r. p. Fulgentius a Gerardo Montes, ex Ordine Minorum S. Francisci Capulatorum, Praefectus Apostolicus de Ubanghi Belgico, et r. p. Aemilius Callawaert, e Congregatione S. Spiritus, Praefectus Apostolicus de Katanga Septemtrionali.

Vita functi viri clariores.

Die vi mens. Augusti in castro Kranichberg ad Gloggnitz, Eminentissimus Antonius Iosephus Gruscha, Archiepiscopus Vindobonensis, Sacri Purpuratorum Patrum Senatus Nestor. Humili genere natus erat Vindobonae an. MDCCCXX, fuitque vir magni animi et consilii, scientia atque industria carit te insignis.

— d. xv Sydney in Australia Purpuratus Pater Franciscus Patritius Moran, illius Metropolitanae Ecclesiae Archiepiscopus, Leighlinbridge in oppido natus an. MDCCCXXX, Romae in Hybernorum collegio institutus fuit et Hebraicam linguam in Urbano collegio de Propaganda Fide docuit. Albensis episcopus electus an. MDCCCLXXI et ad Australiae metropolitanam promotus an. MDCCCLXXXIV, Cardinalis S. R. E. dictus est in Concistorio d. xxvii mens. Iulii MDCCCLXXXV, titulo S. Susanae ad Thermas.

ANNALES

Mauritanae res.

Inter dubia, quae Mauritana quaestio, ad aeternitatem spectans, quotidie obicit, id etiam fuit, fo e ut alius «internationalis» conventus congregaretur, qui profecto eius solutionem retardaret, immo difficiliorem redderet. Huiusmodi vox ex obstaculis proficere videbatur unde discriminis inter Germaniam et Galliam directa compositio impediretur, et timore etiam, ne ipsa compositio Algecirense foedus ita immutaret, ut ad eam confirmandam omnium civitatum, quae foederis eiusdem participes fuere, interventus requireretur. Novissimi vero nuncii contrariam fidem induxerunt: quamvis enim lata ora, ut ita dicam, intercedat adhuc inter privilegia a Germania petita et ea quae Galliae mens est concedere, de praecipuis tamen ex compaeto agitur; quod si utrinque bona voluntas accesserit, partes non sine magna difficultate in omnibus denique convenient.

VI. Utrum ex eo quod actor primi Evangelii scopum prosequitur praecipue dogmaticum et apologeticum, demonstrandi nempe Iudaeis Iesum esse Messiam a prophetis praeruntiatum et a davidica stirpe progenitum, et quod insuper in disponendis factis et dictis quae narrat et refert, non semper ordinem chronologicum tenet, deduci inde liceat ea non esse ut vera recipienda; aut etiam affirmari possit narrationes gestorum et sermonum Christi, quae in ipso Evangelio leguntur, alterationem quandam et adaptationem sub influxu prophetiarum Veteris Testamenti et adultioris Ecclesiae status habuisse, ac proinde historicae veritati haud esse conformes? — *Resp. Negative* ad utramque partem.

VII. Utrum, speciatim solido fundamento destitutae, auctoritatis debeant opiniones eorum, qui in dubium habent aut infirmitatem historicam duorum priorum scripturarum, in quibus genealogia et infantia Christi narratur, habere aliquam in re dogmatica magni momenti contentiaram, ut sunt illae, quae respiciunt primatum Petri (Matth. xvi. 17-19), formam baptizandi (Matth. xxviii. 19-20), professionem fidei Apostolorum in divinitate Christi (Matth. xiv. 33), et alia huiusmodi, quae apud Mathematicum peculiari modo enantiata abesse videntur? — *Resp. Affirmative*.

Rationis periculandae doctrinae Candidatorum ad Academiam Gradus in S. cra Scriptura, pars altera (1).

DE IPSIS EXPERIMENTIS

1) AD CONFERENDUM PROLYTATUM

Art. I. — *De periculis tempore deque petitione a Candidatis facienda.*

1. — Candidatis ad Prolytatum, itemque ad Lauream, probandis duplex habetur indicium sessio, mense Novembri et mense Iunio, id est inennte et exeunte anno scholastico.

2. — Candidati petitionem Rmo. Consultori ab Actis exhibent et quidem ante finem mensis Iunii, qui volunt in sessione prima periculum doctrinae facere; ante finem Aprilis, qui in altera.

3. — In petitione Candidatus, praeter nomen, cognomen, domicilium suum, indicet etiam ubi et quo die ad sacerdotium sit promotus, atque ubi et quo die sacrae Theologiae lauream consecutus. Idem petitioni litteras commendatitias adiungat Ordinarii sui vel, si a religioso ordine institutus sit, antistitis manu subscriptas. Horum autem documentorum inspectionem sibi Pontificia Commissio reservat.

4. — De diebus periculis destinatis Candidati tempestive certiores fiunt.

Art. II. — *De lingua in experimentis adhibenda.* Experimenta iis, qui Prolytatum petunt — item qui Lauream — latine danda sunt; nisi eni alia lingua permittatur, uti.

(1) De parte I cfr. Vox Urbis an. xiv (mcxii) n. 19 pag. 59 et seq.

Art. III. — *De experimentis scriptis.*

1. — Experimentum scriptum complectitur: a) Dissertationem exegeticam de textu aliquo Evangelicorum vel Actuum; — b) Scriptionem de quopiam argumento ex historia biblica iuxta materiarum indicem in adnexo folio descriptum; — c) Scriptionem de aliquo argumento Introductionis generalis vel specialis ibidem pariter assignato. Ad hanc geminam scriptionem conficiendam bis tres horae conceduntur; sex autem ad dissertationem, cui propterea duplex tribuitur valor.

2. — Dissertatio et scriptiones sunt sine cuiusvis libri adminiculo conficiendae, praeter Scripturae textum et concordantias, quorum exemplar cuius Candidatus ab ipsa Commissione, sed pro dissertatione exegetica dumtaxat, traditur.

3. — Quod attinet ad modum argumentum exegeticum tractandi, magna relinquitur Candidatis libertas. Sciunt tamen ab iis non requiri oratoriam quandam amplificationem; sed tractationem scientia et ratione confectam, quae litteralem scilicet expositionem propositi textus exhibeat, cum conclusionibus doctrinalibus, comparatione locorum consimilium, interpretatione praecipuarum variarum lectionum, explanatione antilogiarum, quae vel inter textum et versiones, vel inter eiusdem textus locutiones occurrant.

Art. IV. — *De experimentis quae viva voce fiunt.*

1. — Verbis Candidatus unum pluresve locos Evangeliorum, Actuum, Epist. ad Romanos et II Epist. ad Corinthios graece, atque unum pluresve locos librorum Regum hebraice ex tempore interpretari debet.

Praeterea de historia Antiqui et Novi Testamenti; de Instructione speciali; de quaestionibus Introductionis generalis in memorato indice assignatis; demum ad iudicium arbitrium, de argumento in scriptionibus evoluto, interrogatur.

2. — Experimentum quod voce fit duas complectitur horas, id est bis semihoram pro parte graeca et hebraica, et ter viginti momenta pro altera.

Art. V. — *De notis seu punctis deque conditionibus ad successum requisitis.*

1. — Singulis utriusque experimenti partibus aequalis tribuitur punctorum numerus, id est viginti, quae tamen puncta in experimento linguae hebraicae et graecae, necnon dissertationis exegeticae duplum valorem habent.

2. — In qua materia Candidatus duodecim puncta tulerit, in ea se satis iudicibus probasse videt.

3. — Ad felicem exitum utriusque experimenti requiritur, ut Candidatus ad mensuram modo descriptam in singulis materiis bene responderit.

4. — Qui eam mensuram in singulis materiis experimenti scripti non attigerit, ad tentandum orale experimentum non admittitur.

— d. XXII Leonardi da Vinci praeclarum opus, *Iucundae* sive *Elisae matronae* nomine cognitum, ex Louvre museo ad Lutetiam Parisiorum, ubi asservabatur, furto subripitur.

— d. XXIII noctu coorta tempestas ac caeli ruina per Longobardos lacus et vallem Tellinam immensam tum rerum, tum hominum ruinam apportat.

— d. XXIV «internationalis» lingua et auribus captorum conventus Romae habetur.

— d. XXV Bienen, in oppido ad Posen, dum sacrae supplicationes habentur, templi pars delabitur octoginta circiter fideles in ruinas trahens, quorum viginti tres cadavera extrahuntur, sexaginta vulnere a passi.

— d. XXVI ad Schgvalleg oppidum curruum series vapore actorum, ferreis axibus suo loco improviso semotis, e ponte quodam in praeruptum praecipitat cum multa viatorum caede.

— d. XXVII novae ex opificum desertionibus rebellionem ex Anglia nunciantur.

LIBRORUM RECENSIO

FRANCISCI XAV. REUSS, Sac. e Congr. SS. Redemptoris, *Tentamina poetica*. Romae, typis Cuggiani, MCMXI. — (Vol. in 12, pag. 368. — Pret. lib. 2, 50).

Auctor ille, lectoribus nostris iamdiu cognitus, nuper sub hoc titulo in unum collegit volumen carmina centum, quae varias per occasiones separatim ediderat. Quo in libro non aliena refert poemata, latine tantum a se reddita — uti fecerat ante in *Carminibus S. Alfonsi M. de Ligorio*, et in *Fabulis selectis Ioannis La Fontaine* — sed fructus exhibet suomet in horto satos atque enatos.

Quae quidem carmina «Vox Urbis» fere omnia in suis iam vulgavit columnis. Nunc tamen emendatiora prodeunt passimque retractata, ac praeterea certo ordine disposita: divisa nempe in partes quatuor, quarum prima complectitur *Carmina praemia vel laude ornata*; secunda, *Carmina sacra*, ceteris frequentiora; tertia, *Carmina gratulatoria*; postrema tandem, *Carmina de variis argumentis*.

Hunc librum auctor, habita prius venia, Pio X Pontifici Maximo versibus hisce Catullianis dedicavit:

*I nunc, parve liber, meosque versus,
quos (tironis opus) sinu recondis,
offer, munus inops, Patri benigno,
orbis quem DECIMUM PIUM salutat.*

*Dices: «Ecce Tibi corolla florum,
quos non texuit ars, nec educavit
hortus nobilior, sed imperitus
carpsit de mediis viator agris».*

*Supplex inde Patrem rogabis ut te,
ut me salvificae Crucis notare
signo ne renuat, pieque nobis
quidquid laetificum sit, adpræcetur.*

Christi autem Vicario acceptum fuisse oblatum volumen, Pontificia significat Epistola auctori remissa, quae quidem sic sonat:

Dilecte Fili,

Redditum est Nobis sane libentibus volumen, quo tu conclusisti TENTAMINA POETICA: sic enim placuit mo-

destiae tuae latina poemata inscribi, quae tu multo et varia per occasionem edideras. Equidem novimus horum carminum magnam partem: plura enim in dies Nobis faustos condidisti; alia, ut condideras, Nobis muneri mittebas: ex eis vero non te tironem aut rudem esse in hoc genere intelleximus, sed limatulum politumque ac probe vel facultate ingenii vel doctrinae elegantia instructum. Itaque haud aegre a Nobis impetrasti, ut id vulgando volumen nomini Nostro dedicares. Iam, quod rogas, ut et operi et auctori bene precemur, utrumque facimus ex animo: ac primum longe lateque cupimus hic vegetur liber, et religionis sanctae, qua flagrat omnis, igniculos iaciat. Tum tibi optamus, ut in multos annos liceat, ut consuevisi, severiores curas studio intrepellare poeticae sacrae, cuius quidem laude te florere, alumnum Alfonsi Patris, admodum decet. Auspicem autem divinum munerum, tibi apostolicam benedictionem, dilecte Fili, amantissime impertimus.

Datum ex aedibus Vaticanis IX cal. sextiles an. MCMXI.

PIUS PP. X.

Nos vero dum auctori socioque nostro acceptum honorem ex animo gratulamur, nostra facimus verba, quibus ille suam praefatiunculam concludit, ita scribens: «In his autem elucubrationibus id mihi potissimum proposui, ut pro mea exigua parte operam darem, ne sermonis latini usus, olim litteratis hominibus cuiusque nationis familiaris, magis magisque in desuetudinem abeat: non sine magno detrimento ipsarum, quae hodie vigent, linguarum, earum praesertim, quae a latina suam ducunt originem». Nec absonum nobis videtur consilium, a quodam gymnasii moderatore conceptum, non excludendi haec «Tentamina poetica» e delectu librorum, qui alumnis diligentioribus dono dari solent, cum praemia anni scholastici bene peracti. Hoc enim in libro discipuli et fecunda reperient et honestissima argumenta, eaque stilo facili venustoque tractata, qui legentium animos ad amandam et colendam puram et castigatam latinitatem sponte alliciat.

AENIGMATA

I.

*Arcanum volitat; caudam si demeris, altus
Tunc iam visentum pectora somnus habet.*

II.

*Vox eadem signo leporem callemque latentem,
Viscera telluris qui tenebrosa secat.*

Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad Doctorem IOSEPHUM FORNARI, Commentarii moderatorem (Roma, via del Governo Vecchio, 96) miserint intra menses duos, unus sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

T. VALLAURI

HISTORIA CRITICA LITTERARUM LATINARUM.

Aenigmata an. XIV, n. VI proposita his respondent:

1) Bellum; 2) Sol-Sol.

Ea rite soluta miserunt:

Ioan. M. Meunier, Corbiniaco. — A. C. Poltenburg, Sottrond ad Lædnam. — Aug. Scriban, Iassii. — Fr. Baturewicz, Zytonaria. — Ios. Wabner, Varsavia Polon. — Iac. Menendes, Madrito. — Barth. Ferraris, Augusta Taurinorum. — Petrus Torgatius, Fr. Xav. Ghion, Ontonio. — Alex. Pintaro; Vine. Starace, Neopoli. — Alb. Perraud, Lutetia Parisiorum. — Fr. Guerra, Aletio. — Lud. Dubois, Massilia. — Rich. Brondel, Brugis. — St. Pini; F. Arnori, Mediolano. — A. Boum, Aureliano. — Paulinus a S. Iosepho, Barcinone. — Lud. Goux, Bituricis. — F. Waver, Marianopoli. — Alb. Kain, Dublino. — F. X. M., Drapano. — Ad. Kozlowski, Patricocia. — Frid. Horwath, Vindobona. — P. Prado, Venetiis.

Sortitus est praemium:

PETRUS TERGESTINUS,

ad quem missum est opus, cui titulus:

ÉLÉMENTS D'ICONOGRAPHIE CHRÉTIENNE

par

LOUIS CLOQUET.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus

ROMAE — Ex officina Societatis Editricis Romanae.

Balkanicum discrimen.

Turcarum imperium superatam omnino putat atque declarat Albanensium seditionem ob Melissores tandem spon'e subiectos, et perfugas ex Nigro Monte, quo confugerant, in patriam reversos. Non timet equidem Myrditarum rebellionem nondum sedatam neque crabrones a se proximis hisce diebus irritatos; Cretenses incolas dicimus, quos ipsa publice atque inconsulto de novis conatibus accusavit ad optatam cum Graecia matre unionem tandem aliquando asequendam. Prudentia tamen civitatum insulae tutelam habentium aquam igni extinguendo parati esse induxit.

La Lusitania.

Nova in Lusitania constitutione rata habita, in qua, inter multa inter se contradicentia et cum aequitate palam pugnantia, capitis poena omnesque alia quae corpus affigerent, abrogata sunt, vetitumque tum opificibus ius ab operibus ex condito recedendi, tum dominis contra operariorum arrogantiam concludendi ex consulo officinas, ac denique statutum ut reipublicae praeses quarto quoque anno plenis publicorum legatorum comitiis eligeretur, ad hoc munere fungendum vocatus est Emmanuel de Arriaga, vir antiquae fidei popularis, iuris peritus insignis et probabilis poeta. Aequo etiam animo cum caso affirmant, quod tamen ex eius gestis comperiemus.

PUBLICI PER ORBEM COETUS**legibus ferendis**

In Anglia lex de finibus circa iura populi legatorum et procerum definienda tertio adprobata, discrimenque inter utrumque coetum tandem compositum.

In Belgia ad mensem Octobrem nova comitia indicta.

In Russia lex de re militari adhuc agitur, frustra adversariis administrorum collegium omniratione provocantibus.

In Persia non humana profecto lege, merces ei decreta, qui caput Mahamed Ali, Caesaris quondam ad impetium recuperandum nunc satagentis, abscisum sit allaturus.

PER ORBEM

Die II mens. Augusti MCMXI Germanorum invenum globus, in athenaeis studiis vacantium, Italiam peregre profectorum, Romam advenit a collegis Urbani athenaei festive acceptus.

— d. III Annecki, a duobus Purpuratis Patribus, Episcopis viginti atque advenarum viginti millibus in novum cathedrale templum reliquiae Sanctorum Francisci Salesii et Ioannae de Chantal sollemni pompa transferuntur.

— d. IV Reinold Begas, Teutonum sculptorum Nestor, Berolini obit.

— d. V Frey aviator, a collapsu in Cimini montibus sanitati restitutus, Ronciglione oppidum, ovantibus civibus et gratulantibus, relinquit, et in Galliam suam redit.

— d. VI Valentiae castrum corrui, domus aliquot circum earumque habitatores nonnullos misere sepeliens.

— d. VIII ad Tarentum ignescentis pulveris depositum ex improvise incenditur, immenso quidem fragore, at nulla hominum iactura.

— d. IX Teutonum catholicorum annuus conventus Moguntiae congregatur, cuius in partem quingenta millia hominum veniunt.

— d. XI La Vallène, in oppido Alpium marimarum, vita fungitur Henricus von Poschinger historicus, Bismarckii, viri illius civili prudentia ornatissimi, familiaris.

— d. XII loricata Italicorum navis, cui nomen a S. Georgio, in submarinos scopulos Neapolitani sinus offendit lateque diffunditur.

— d. XIII Basileae ferriviarum statio incendio diruitur.

— d. XIV incendia pariter nunciantur per Belgarum lucos violenter saevire.

— d. XV ad Haghia Triada, Cretensis insulae oppidum, pervetustam Minoicae aetatis urbem archaeologica Italicorum missio reperit, eiusque vestigia luci restituit.

— d. XVI Edmundus Rostand, Gallicus ille poeta valde celebratus, in automobilis currus fortuito casu graviter ad Cambo oppidum vulneratur.

— d. XVII in Anglia operariorum magnae turbae ex condito a laboribus se abstinendum tumultus passim excitant, quos militari manu cohibere oportet.

— d. XVIII Chicagine ex urbe nuntium pervenit Badger et Johnstone aviatores mortem infelici fato obisse.

— d. XIX Italica speculatoria navis Quarto prospere in mare Venetiis immittitur.

— d. XX quies, ab opificum desertionibus turbata, per Angliam omnem restituitur.

SOCIETAS EDITRIX ROMANA

ROMA - Via delle Coppelle, 35 - ROMA

praeter Officium nuntiorum et publicae rerum praedicationis, tum per Italiam omnem, tum apud exterarum gentes, quo facilius satisfaceret pluribus et Diurnorum suorum, et VOCIS URBIS commentarii sociis et lectoribus requirentibus consultationes, consilia, explanationes, sollicitationes apud forenses aut civiles magistratus, aptum quoque recens instituit

OFFICIUM CONSULTORUM ET PATROCINII,

quod eximiis iuris peritis concedidit.

Huiusmodi officii peculiare munus imprimis datum est, ea apud Curias quaslibet et publicas administrationes procurandi, quae in commodum Sacerdotum in eorumque iurium omnium tutelam cedere maxime possint, uti parochialium congruarum supplementa, cultualium expensarum solutionem, regaliū placitorum expeditionem, reddituum conversionem, potestatem hereditatum vel aliarum liberalitatum excipiendarum, docendi facultatem, etc.

PRO OMNIBUS

DILIGENTIA IN OPERE - TEMPERANTIA IN PRETIO

EUPLIUS

(10)

Actio dramatice a I. B. Francesia versibus senariis exarata.

SCENA VIII.

FELIX et CALVISIANUS.

FELIX (qui exit lente et observans).

Calvisianus! Cur venit frugis haec bona?

Hic occultabo; olfaciam cur venerit.

Bonum refert nil, mala semper alite.

Fugit, hinc Ocris per posticum rapidus,

Necam daturus... Amplius non retulit...

Deus noscitur... Salvete Euplium Deus.

Audiamus.

CALVISIANUS.

Modo dixerunt obiter

Ocris transisse, pessimum servorum genus.

Et conceditiam quid si rem dixerit?

Invenit periculum percunctari... Forsitan

Eum si viderit... Quid expilaverit.

FELIX (qui se se profert).

Tui res prosperas deprecor a Superis.

CALVISIANUS.

Vir probe, honeste, quomodo valet?

FELIX.

Bene!

(Inter se) Felix, advertite, se serpens insinuat!

CALVISIANUS.

Vidit quendam transcurrentem propius

Odium servum pecuniam; vinoque deditum?

FELIX.

Is est! (Inter se). Vidi. (Clara voce) Nunc, indulge-

[bat genio!

Tulliae, aiebat, magnam vim pecuniae.

CALVISIANUS.

Sed unde dixit carpitae pecuniam?

FELIX.

Quid ex ore ebrui scit quidpiam expiscari?

CALVISIANUS.

FELIX.

Is probe est!

CALVISIANUS.

Quot viros adpetentes video!

Quot clamores!

FELIX (inter se).

Quid secum murmurat gravis?

CALVISIANUS.

Hic nollem habere sermonis arbitros,

Ipsa me pondat aliquid praesumere,

Ex mei pectoris moti imprudentia.

Scio quot corrupti vivant istoc saeculo.

Res arguant me rectum in perniciem (seorsum com-

[motus].)

FELIX (inter se).

Hic est qui duxit Ocrim procul dubio!

Sed istum forte adhuc per tempus distuli... (voces

[civium audiuntur].)

CALVISIANUS.

Quot audio voces intus adclamantium!

Quid est? (Intus exauditur: Io imperatori! Io Caesari!)

Facit qui salvam gladio rempublicam).

SCENA IX.

(Cives ingrediuntur grassantes scenam et clamantes).

I CIVIS.

Suis sit hostibus mors, exterminium!

Vivat imperator! Vivat in saeculum!

MAXIMUS.

(Qui turbam civium agitat, in medium prolapsus ait):

Ad vos lubens alloquor, cives Catanae,

Semper fuistis fulcrum imperii...

Adest nunc civibus grande periculum,

Nam nostro Caesari adsunt adversarii,

Movent qui cuncta, caelum scandunt et nubila...

Hi sunt christiani, homines turpissimi!

Adorant hominem, damnatam capitis...

Diis sed omnibus sint actae gratiae,

Quod ille nuper qui ducebat agmina,

Linebat affabre civibus labia,

(Peius ne proferam contra demortuum)

Huius reus criminis fassus est omnia.

CIVES.

Quis? Euplius? (una simul inter se coll quentes).

MAXIMUS.

Recte dixistis. Euplius!

Et ipse tradidit libros ad iudices,

Ab illis pronus postulavit gratiam...

Poenae sed morsibus pulsus disparuit.

I CIVIS.

Proh dolor! Ipse? Clarus tot virtutibus?

II CIVIS.

Pius, medebatur semper inopiae...

III CIVIS.

Data succurrebat nobis pecunia.

CALVISIANUS.

Christi doctrina, tandem sic cognoscitur!

MAXIMUS.

Adhuc quid ei fidem vos servabitis?

CALVISIANUS.

Iugum quod ipse vobis olim imposuit,

Quod ipse rupit, et eum vos portabitis?

Indignabundi, Catanenses, rumpite!

Quid prohibet? Nihil. Sic datis obsequium

Imperatori, donis qui nos cumulat.

Erit sic civitas denuo Catana

Suo prae ceteris cordi dulcissima.

MAXIMUS.

Vobis quid videtur?

CALVISIANUS.

Quod est consilium?

MAXIMUS.

Cadat odiosa Christi religio,

Rumpatur barbarum servitutis iugum!

(Ad proximum numerum).